

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer-
Egészévre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjajkért kapják.	kesztősegéneknél az előfizetési pénzek a nénz-
Félévre — — — — —	4 -	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — —	2 -	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatának küldendők.

Felolvasás,

melyet a gyulafehérvári róm. kath. főgymn. 1901. nov. 5-ki Szent Imre ünnepején tartott *Kárpiss János* főgymn. tanár.

(Vége.)

De sunt certi denique fines, minden nemtelen és erkölcsi alapot nélkülöző tett megboszulja önmagát. A szinte nagy Napoleon végső elbizakodottságától elvakítva kiesinyelte a jó Istent és annak egyházát, midőn Fonteneblauban a kortól megtört pápát jogtalanul fogságba tartva kényszeríté az önmagát elítélő lemondás aláírására és ime mi történnik: néhány évre rá aznap, ugyanabban a terebben írta alá Napoleon keserűen a maga lemondását. De minek is térnénk az emberiség élettörténetének megszámlálhatlan példáira, a mikor itt szemlünk előtt a vallást és erkölcsöt lenéző embertársaink bünbödésére milliónyi konkrét adatunk van: ott egy életbe lépni készülő fiatal ember, ki nem győz megfelelni a követelményeknek, nem látnában helyezte az ő erejét, hanem azt hitte, hogy önmaga is elég önmagának és csalódott; egy másik lelke tisztaságát meg nem őrizve, mely a férfikor boldogságának lényeges része, korán és idő előtt neki esett minden időtlen módon a fajtalanságnak, tönkre tette szervezetét, testi szégyenére lett önmagának és úgy élete fogytáig gyalázatos halállal folyton haldoklik; ismét egy Isten rendelte erkölcsi cél nélkül a szenvedélyekben elfecserélt ifjúkor után talán megutálva a bűnt, de későn, a családi élet boldogságában akarná felkeresni élte javulását, amde előáll a gonosz szellem, a bűn következménye és követeli a maga részét, s ő a férfikornak rendelt ama legnemesebb boldogságot életelő csalódásban kapja: gyilkos lesz neje életűvének, s ott állnak majd szeme előtt az időtlen, nyomorék gyermekek, minden fájdalmas sóhajuk szivettépő vád a mult gonoszságaiért, jó a szívnek lassan, de biztos fejlődő közönye, s majd a végső elbidegülés, s így ő, ki boldogságot remélt, életutalót vesz benne. — Óh hagyjuk e sötét képeket, nekem sokkal több a bizalmam benned, kedves tanulóifjú, hogy megfogadod intő szavunkat, s így nem kell tőlük féltünk.

Vigyázz azért jól, ne hallgass társaid hetyke szavaira, hogy a fiatal korról ez meg az jár, midőn ballépéseiket mentetgetve azt hányják-vetik, hogy az ifjuságnak ki kell magát fornira, leplezgetvén ezen kifejezések alatt legnemtelenebb és legutálatosabb tetteiket, s téged, ha velük nem tartasz, ötletes gunyolódással akarnak majd magukhoz szítani. Jól

jegyezd meg, hogy ezekre is csak az áll, a mit Krisztus oly találóan mondott a farizeusokra: külső fellépésük, ötleteik, beszédjük tárgya, tetteik a fiatal szenvedélyes alkatnak megkapók, de mindez már a beféherített sűrű mázos külseje csak, míg a szívben és lélekben már ott a rotbadás undora, mert mibelyt valaki lelkében elveszti e földi élet ideális felfogását, elvesztette az életet. — Mi is jól tudjuk azt, hogy a fiatal embernek ki kell magát fornira, de ezen átalakulás bizonyára nem, — mint a romlott köztelenség tartja, — a szenvedélyek legvégsőbb fokig való kitöltésében áll, hanem abban, hogy a gyerekes látkörből érettebb életnézetünk, a mindennapi lét tényeiben való világosabb tudásunk és teljes belátásunk s férfias akaratumk fejlődjék, hogy midőn majd az élet munkás mezejére, a társadalomba kell lépünk, ne annak romlott, hanem ideális nézetéhez szabjuk működésünket; tehát mi is azt tartjuk, ismerkedjék meg jól az ifjú idején az élettel, úgy a mint az tényleg van és úgy a mint azt az életnek erkölcsi tartalma megengedi. — S azért, kedves tanulóifjú ha így tisztába jössz majd e földi lét minden jó és rossz viszonyával és talán belátsz kétes jövődnél homályában bizonytalan életcéldoboz, vakon és jó utraváló nélkül ne rohanj, hanem minden tetteid alapja és mértéke legyen mindig a hit és erkölcs és akkor boldogulsz, különben az élet boldogsága számára elvesztél!

Szent Imréről a legendában, mely a XII. sz. első feléből maradt ránk, azt olvassuk, hogy mint ifjú az összes grammatikai tudományokba gondosan beavattattott, korának tudományos ismereteit buzgó elsajátította, a miben példát mutatott tenéked is, kedves tanulóifjú, hogy ebben az életkorban mi a te kötelességed. Szerető szüleid, kik ide küldtek téged, bizonyára jól megfontolták a célt és lelkedre kötötték a szorgalmas munkálkodást. Amde a tanulás igen nehéz munka és könnyen letévedhetünk benne a helyes útról: így ha csak a dolgok mechanikus elsajátítását tartjuk kielégítőnek, már is elesünk célunktól. Fő az, hogy az elsajátított ismeretekben értelmi körünköz mérten önálló ítéletre térni törekedjünk. Azért Faraday a Royal Institutionban tartott felolvasásában igen helyesen jegyezd meg, hogy az itélő tehetség hiánya nagyban elbarázdoló értelmi nyavalyává kezd válni korunkban: „A társadalom általános szölvá — úgymond, — nemcsak az észfejllesztés módjaiban járhatlan, hanem e járhatlanságáról még világos tudomása sincs.” — Önállóságod lehető elérhetéséhez vezetni fognak különösen az

iskolán kívül önművelődésedre fordított törekvéseid, a melyeket leginkább magánolvasmányaid tognak táplálni. Itt is azonban kellő mértéket és rendet kell tartanod, jól megválogatnod, hogy mi válik hasznodra és mi nem, mert helyesen mondá Herakleitos, a görög bölcs: a sokat tanulás nem táplálja az ésszt. Egyéniséged értelmi ereje nem annyira az iskolától, mint inkább saját önművelődési munkádtól függ, a mely az iskolát valójában kiegészíti és mivel hazádat szeretned kell, e munkába kell helyezned tanulói éveid, tanulói becsületed minden büszkeségét, mert egyedül csak az önművelődésben találhatják meg magyar nemzeti életünk és örök igaz alapjait. S mivel csekély idő áll csak rendelkezésedre, a melyben tanulnod és új eszméket tudatodba ölelned lehet, mindössze körülbelül életed 28-ik éveig, a mikor már rendszeren a férjfindása és eszméi állandósodnak, s mivel ez az életkor, a melyben vagy a legalkalmasabb arra, hogy megvesd szilárd alapját a jövőben való szereplésednek, azért most fáradhatatlanul kell munkálkodnod, ezt kívánja tőled az emberi élet, a haza és saját élted boldogsága; helyesen mondá már Pindaros XII. pythiai óda 50 vs.-ban: ha van valami boldogság az emberek közt, az munka nélkül nem lesz. A munka az, a mi az embert művelté teszi, más szóval, hogy a műveltség maga a munka, s ehhez méltán hozzávetjük nagy gondolkodónk, — Eötvösnek mondását: „Minden megelégedésünk csak munkásságunk eredménye, s a legboldogabb az, kinek legtöbb dolga van a világon.“ Ezen munkálkodásban mindig szívesen és hasznodra kell fogadnod vezetőid jóindulatú bírálatát, ha nem jól esik is, mert a kritika olyan, mint a kovász, ha savanyu is, de kell.

Önművelődésed köréhez tartoznék még az is, hogy az emberi tudomány közlésében fontos európai nyelveket elsajátítsd, de nehogy azután műveltséged különös jeleként tartsd ezeket, mert jól jegyezd meg, hogy a műveltség nem nyelvek, hanem dolgok ismeretében áll! S ha valami célt érsz majd munkáddal, s egy kis tudásra és értelemre szert teszel, balgán el ne bizakodjál a túlságig önmagadban, hogy ismét az erkölcsi határt át ne lépjed. Mert helyesen mondá Laplace:

Ce que nous connaissons, est peu de chose,
Mais ce que nous ignorons, est immense.

S így az ember tudásában az igazságot csak megközelíti és azzal, hogy bírja, csak áztatja magát. A valódi igazságot saisi fátyol (Schiller) fedi szemekünk elől, a melyet fel-lebbenteni még addig senkinek sem sikerült. S azért mennél tanultabb, mennél műveltebb leszel, annál inkább be fogod ismerni, hogy az emberi tudás az Istenség felismerésével nem kezdődik, hanem végződik, s így lelkednek a tudás által szerzett értelmi erejével és felvilágosodásával szemben hitbéli meggyőződésed kell, hogy szilárdabb, erkölcsi érzelmeid erősebbek és tetteid nemesebbek legyenek.

„Sis denique fortis, ne te prosperitas nimis elevet, aut adversitas deiciat.“

„Sis quoque humilis, ut Deus te altum faciat hic et in futuro.“

(Légy végre állhatatos, hogy a jó szerencse el ne kevélyítsen, a balsors meg ne alázzon! Légy alázatos, hogy Isten fölemeljen most és a jövőben) mondja Szt. István Intelme X. f. 6. és 7. §-ban. — Ha te bát Isten neked jobb

tehetséget adott, mint másnak és munkádnak lesz talán némi feltűnő sikere, el ne kevélykedj vele és a végtelen tökélethez magad mérni ne merd, mert a szerények és alázatosak nemcsak az Ur szavában, hanem tényleg az életben is felmagasztaltatnak, míg ha önhittségben büszkén elbizakodva társaid fölé akarod magad emelni, tudd meg: „még ha fel-emelkednél is az égbe, mint a saskoselyű és ha a csillagok között is helyeztetnéd a te fészketed, onnét is levetnélek téged.“ — így szól hozzád az Ur Abdias próféta könyvének 4. versében. Soh' se indulj tehát gyarló vágyaid és időtlen érzelmeid után, mert az érzelmeik csillagok, melyek csak tiszta időben szolgálnak kalauzul, de az ész az irányító, mely a hajót jobban irányozza, ha azok eltűntenek, s már fényökkel nem világítanak. (Jean Paul.) Igen állhatatlan eleme azonban az ember erkölcsi alapjának az ész és az önérték, könnyen tagadja meg a szerénységet, kifejljk hiúsággá és feltűnési vágygá; fékezsd azt azért jól és tartsd kellő korlátok közt, mert ott, a hol a hiúság és feltűnési vágy kezdődik, már végződik a belső érték. — S azért hogy hiú és önhitt ne lehess, se szellemi, se erkölcsi, se testi értékedet tetszelegve magad soh' se mérlegeld, mert nem saját magad, hanem csak a világ és élet tanít meg arra, hogy mi vagy! Igen szépen összefoglalta ez eszméket Sophokles, a legnagyobb görög drámaíró Antigone c. tragoediájának egyik világhírt kardalában:

„Ha üdvöt akarsz ez életen át:
Légyen ész vezetőd,
S ne sértsd meg az Istenek égi jogát;
A merész fölemelt szava visszaesik
Lesujtva reá.“

Ime, kedves fiam, bármily pályára lépsz, mint tanuló előtt ilyen szép hivatás áll te előtted. S vajjon mitől függ, hogy Isten parancsolatait betöltséd, edes hazád, szerető szüleid, gondos tanáraid mindemez eszményi várakozásának méltóképen megfelelj? Isten kegyelmén és segítségén kívül, mely nélkül mi gyarló emberek semmik vagyunk, egyedül csak akaratodtól függ, hogy életedet kegyes pártfogónk, Szt. Imre életműködéséből levont és a mai korhoz mért alapon a most fejtegetett elvek szerint berendezzed. Csak akarnod kell, mert erős akaratallal mindent el lehet érni, s a férfinak is legszebb erénye a helyes akarat. — Találóa mondá már Horatius is a Pisókhöz írt levelében:

„Qui studet optatum cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: sudavit et alsit,
Abs' inuit venere et vino.“

(„Ki pályáján el akarta érni az ohajtott célt,
Sokat türt és tett mint ifju: izzadtott és fáradott,
Tartózkodott a szerelemtől és a bortól.“ —)

(Ars poetica v. 412—414.)

De még jobban kiemeli akaratod hatalmát nagy költőnk Arany János, midőn így szól hozzád:

„Előtted a küzdés, előtted a pálya,
Az erőten csügged, az erős megállja.
Tudod-e az erő micsoda? Akarat,
Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.“

Igy megismerted és talán megéltted, kedves tanuló ifju, hogy mit kelljen tenned: Isten erősítsen meg azért téged minden jó akaratodban!

A művészeti oktatás a gymnasiumban.*)

Már a boldog emlékü Fogarassy Mihály erdélyi püspök szándékozott a papnevelésben a műtörténelem és egyházi régészet számára tanszéket felállítani. S íme, ma már a művészeti oktatás szükségességét a közélet tanácsai is kiterjesztik. Meg van ennek nemcsak etikai kihatása, hanem hivatva lesz a nemzet szellemi és anyagi gyarapodására is. Hisz csak a Colbert által életbe léptetett „Institution artistique” csodás eredményére kell tekintetünk, hogy felfogjuk a francia műiparnak *izlése és technikája* által kivívott nemzetközi diadalait. *At* kell tehát *mindünk* is a közeposztály *izlését műoktatás* által gyökeresen alakítani, a mit az Egyesült államok úgy értek el, hogy minden tizezer lakosságú város nyilvános rajziskolával kapcsolatos művészeti muzeumot *köteles* felállítani. Így uyer aztán a rohamosan fejlődő yankee-közélet *aesthetikai tartalmát*.

Bir ám a mi nemzetünk is művészi véralkattal, csak nevelni *kell* benne a *műízlést*. Fejleszteni *kell* pedig azt már a *serdülő* ifjúságban. Boldog a fővárosi tanuló, ki lép-ten-nyomon műemlékek és képtárak szemlélése által műér-zékét finomíthatja. Mi nekünk meg *kell* elégednünk azoknak fényképeivel. Van ugyan Nagy-Szebennek is Bruckenthal-féle mauseuma, melyben a legnagyobb festészek eredeti művei láthatók, de *szegény* sorsu ifjúságunk mindannak megtekintéséhez nem jut. *Kell* tehát műoktatás által pótolnunk a gyakorlati meglét, hogy a művészet *nemzetgazdasági* fontosságának *megértésére* vesszük az új nemzedéket. Wlassics kultuszminiszter szerint a művészeti oktatás paedagogiai feladata a szép felismerésére vezető érvékek *felélesztése és kiművelése*, a művészi alkotások önzetlen tisztelgetének *kifejlesztése*, mely az idealismus tiszta felfogásához vezet.

Egyelőre *műtörténeli* előadásokkal vélték ezt elér i; de az iskolai tanításra nézve *ezidig* pozitív javaslatot még nem tettek. De Gerando Attila művészeti előadásai Kolozsvárt évek előtt a *skieptikon* segítségével *örösi* és maradandó sikert értek el. A budapesti Uránia-színház föld- és néprajzi mutatványai a *szemléltető* oktatás e fajta módszerét még *nagyobb* tekintélyre emelték. A műremek ismertetése szemléltetés nélkül *hasztalan* munka volna. És ki *kell* annak terjednie a képzőművészetek *mindhárom* ágára, kellő figyelemmel azonban a szobrok *szemléltetésének* kényes kérdésére.

A művészeti oktatás feladatának megoldásában munkafelosztásra van szükség a történettanár, a görög nyelvet pótló irodalmi és a rajztanár között. A görög művészet tárgyalásakor mindenesetre *oly rajzmintákat* kell az illető osztálynak bemutatni, mely az elméletet mintegy *élővé* varázsolja. Oszlop-rendszereket szemléltetés nélkül nem is képzelhetni. Az oktatás módszere tehát *művészeti* szempontból való *szemléltetés*; anyaga pedig a *legjelesebb* remekművek ismertetése.

E szerepmegosztás részletezésére nézve idáig sem a történelem, sem a rajz tanára nincs tisztában. A miniszteri rendelet szándékát azonban erre vonatkozólag nemsokára egy *„utasítás”* fogja követni.

Az új tanterv szerint a művészeti oktatás a rajztanárt illetőleg két részre osztlik.

1. A tulajdonképeni *rajztanításra*, azaz *szabadkézi* rajzolásra, melynek célja a *rajzoló képesség* elérése.

2. Művészeti oktatásra, mely a történelemtanárral karöltve haladva, a rajzi részből *kiszabított órkon* dolgozandó fel s az *alaki* szépek méltatására szorítkozik.

A rajztanítás kézi ügyesség és biztos szemmérték elsajátítását célozza; a művészeti oktatás pedig önálló elmélkedésre és gondolkodásra vezetni van hivatva *művészi* és *nemzeti* irányban. Most nemzeti életet kell kifejlesztetnünk, hogy *mindent* fölszűre hozzunk és *mindent* megmunkáljunk, a *mi magyar*.

Az oktatás *eszközei* a műtárgyak, avagy másaik és képek lehetnek akár a vetítő gép, akár táblára kifüggesztett szemléltető képek által. Vezérkönyvül Boros Rudolf (Pozsony) „*Stilisme*” c. művecskéje válik legalkalmasabbnak be.

Tekintettel arra, hogy a *művészeti oktatás* a négy felső osztályban évenként összesen 28 órát vesz igénybe, a történettanítás keretén belül is sikeresen volna érvényesíthető, még pedig az V. osztályban az ó-kori jellegzetes műalkotások bemutatása és ismertetése (évi 6) a VI-ik osztályban a *középkori* (évi 6), a VII-ben az *újkori* műalkotások ismertetése (évi 6), a VIII. osztály tananyagát a magyar műemlékek képezik Sz. Istvánról napjainkig *évi 10 órában*.

Engedjék el nekem az órákra kiszabott anyag részletezését, valamint a bemutatandó egyes műtárgyak névszerinti felsorolását. *Lübbe* vagy *Pastiner* m történetében előforduló képek mutogatásában is *képesek* vagyunk a képirás, a *szobrászat* és építészet fejlődését *stílusnak* és *iskolák* szerint kellőleg megmagyarázni.

Magasabb igényeknek azonban csak a vetítő gép segítségével felelhetünk meg. Mert csak *nagy méretekben* érvényesül igazán a műremek *eszméje, compositiója, színezése* és *rajza*; csak így vesődik be *élénken* képe a szokatlan látványra *nagyobb érdeklődéssel* figyelő tanulóknak *emlékében*. De mert a skieptikonhoz szükséges képek *fölötte* drágák (dbonkint 3 frt. 50), azért tisztelettel kérem meg a mélt. igazgatótanács, hogy a Straubert Ödön gyulafehérvári tanár által utóbb meghatározott *minimális* kiterjedésű műgyűjteményt Liesegaray düsseldorf-i cégnél az *összes gymnasiumi* számára egy példányban kegyesen *megrendelni* és kifizetni méltóztassék, hogy ez a kollekcio *hazánkint* *feladlva* egyik *gymnasiumból* a másikba vándoroljon s intézeteink ifjúságának vetítő géppel 28—28 előadásban bemutatassék.

Baráczy Sándor.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegyesület gyűlése.

Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegyesület nov. 20-án Gyulafehérvárt a r. k. népiskola helyiségében tartotta özi gyűlését. Az összejevetelen a következők jelentek meg: Imets F. Jákó kerületi főesperes, Gergely Ignác egyházmegyei főtanfelügyelő, Ávéd Jákó ny. gymn. igazgató, Butyka Sándor borbándi, Gál Miklós túri plebánosok, Lencs Imre szászsebesi házfő, Körödy Péter, theol. tanár, Ujházy Béláné, Bányai Piroks, Balla István, Molnár Géza, Sipos Elek gyfhehérvári áll. isk. tanítók, Antal K. borbándi, Bakó E. marosportusi, Bálint szász-sebesi, Barts M., Matskási, Szász K. fehérvári tanítók, Pandur Gy. magyarigeni, Vereas D. túri, Vitos M. tövisi tanítók, Péter János dr.

*) Státusunk főgymn. tanárai f. é. kongresszusán tartott előadás.

gymn. tanár, egyesületi elnök, Kopacz Gergely székesegyházi kaplán.

Az egyesület életében mindig emlékezetes és lelkesítő hatását mozzanat fog maradni, hogy fópásztorunk ő méltósága, a ki oly erős reményt fűz a tanítók működéséhez és a ki oly lelkes bével ragad meg minden alkalmat, hogy miniket tanítókat kitartásra, lelkesedésre, a pálya szeretetére buzdítson, máaozszor jelent meg egyesületünk körében. Püspök urunk feltünegy körül érkezett gyűlésünkbe. A megjelenésekor felhangzó lelkes éjenek után az egyesületi elnök szívből eredő üdvözlő szavaiban röviden kiemelte, hogy mily rendkívüli áldozatokat hoz évenként a fópásztor ő méltósága az erdélyi r. k. népoktatási intézményekért, minő rendkívüli támogatásban részesít igen sok tanítót gyermekei nevelésében és végül hogy minő tüneményes buzgósgót fejt ki a nevelés munkáiban; mindezekért minden tanítónak hálás szívvel és odaadó ragaszkodással kell viseltetnie a fópásztor magas személye iránt és legjobb meggyőződése szerint kell a fópásztor szándékai szerint működni. Az üdvözlő szavakra püspök urunk ő méltósága megkapó ékesszólással fejtegette, hogy miért oly nagy és szent kötelessége a püspököknek a nevelés munkáját állandó figyelemmel kísérnie. A fópásztor egyházmegyéjében Krisztus Urunk helyettese, s mint ilyen Krisztus Urunk tanításáért minden erőfeszítését meg kell kísérelnie. Szeretne minél több áldozatot hozni a kath. népnevelés érdekében, hogy ez a kath. vallás- és a magyar nemzet javára annál eredményesebb munkát végezhesen. Végül áldását adta a jelenlevőkre és az egyesület tőrekvéseire. A felolvasások és eszmecserek menetét állandóan szeszült figyelmével kísérte, és hozzászólásaival magasabb színvonalra emelte. Az egyesülettel bőven éreztetett jótékonyágát újabb jótéteményekkel tetézte: immet pályadíjat ajánlott fel, és az egyesületi tagok ünnepi ebédjének költségét viselte. A kegyes fópásztor mintegy másfél órai időzés után bálánk és szeretetünk megnyilatkozása közben hagyta el a gyűlés színhelyét.

A gyűlés lefolyásáról egyebekben a következő feljegyzéseket tettük. Az *elnöki megnyitó* az egyesület ez évi működésének mozzanatairól adott számot; említésre méltó volt a munkálkodásnak azo része, a melyet egyesületünk az „Erdélyi egyházmegyei r. k. tanítók egyesületének” létrehozásában kifejtett. — Az 1901. év folyamán az egyesület tagjai sorából négyet ragadtott el a halál, u. m. Kovacs Simon és Steinitzer Ede kanonokokat, Osváth Mózes szászsebesi és Baka Antal tñri tanítókat, kik mindnyájan pártolták egyesületünket; emléküket jegyzőkönyvileg öröklíti meg egyesületünk. — Új tagokul jelentkeztek Zomora Dániel kanonok, Czimbalmas József és Szporni János tanárok, Kopacz Gergely székesegyh. kaplán, Balla István áll. isk. igazgató-tanító, Bálint szászsebesi és Veress Donáth tñri tanító, Lenes Imre szászsebesi házfő. Az új tagok belépését a gyűlés örömmel veszi tudomásul.

Az *elnöki jelentéssel* kapcsolatban Avéd Jákó ny. gymn. igazgató őszinte elismeréssel emlékezik meg arról, hogy Imets F. Jákó kanonok és főesperes ő nagysága a nyáron ünnepele negyvenéves évfordulóját annak, hogy részt a tanítás terén, 30 évig mint gymn. tanár és igazgató, részt a tanítástígygyel igen közeli vonatkozásban (mint gymn. püsp. biztos és az esperesi kerület iskoláinak felügyelője stb.) működik; ennél fogva a nevezetes évforduló alkalmából úgy a maga, mint az egyesület szives üdvözlését és ragaszkodó szeretetét fejezi ki. Az üdvözlőt főesperes ő nagysága meghatva közölte meg a szeretetnek és tisztelnek ezen váratlan megnyilatkozását és a tőle megszokott ékesszólással ígerte meg, hogy közös szent tőrekvéseinknek mindig rendíthetetlen barátja fog maradni.

A *felolvasások során Vitos Menyhért* tövisi tanító azt fejtegette, hogy a tanulók tegyelmezésében a jó és gyengébb tanulók között ne a tanulás szerint tegyünk különbséget, hanem a tanulók természete és testi fejlődése szerint. — Szász Károly fehérvári tanító a *tanulók karban való fele-*

téről tartott felolvasást és ebben annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy azt minél szűkebb korlátok közé szorítva és csak az I. osztályban lehet alkalmazni. A megvitatásra kitűzött 7 ponthoz többen hozzászóltak és általában az a nézet domborodott ki, hogy már jól avett anyagból az összefoglaló tétéleket karban való feletéssel lehet elmondani. — Vitos Menyhért mint egyesületünk egyik kiküldöttje az erd. egyházmegyei tanítók egyesületének megalkulásáról tett jelentést. Egyesületünk ezzel összefüggésben kimondotta az alapszabályozatótól megkivánt belépő nyilatkozat megtételét és köteles díjak beszoaltatását.

Az egyesülettől kitűzött pályatételek közül kettőre adtak be a tagok pályamunkát. „Az iskolai olvasmányokat minő mértékben és mily tanítói eljárással lehet értékesíteni a népiszkolában az erkölcsi nevelés javára?” c. tételre egy dolgozat érkezett be, a mely azonban Kopacz Gergely bíráta alapján a pályadíjnak csak felét (15 koronát) kapta meg. A pályadíj a püspök urunktól régebben kitűzött pályadíj maradványa volt. A pályamunka írója Bakó Elek. — A második pályatételt „A helyes olvasás különösen az idegen ajku tanulóknál. A nem magyar anyanyelvű tanuló miért mondja az alanyeset helyett a tárgyestet s megfordítva? Miért áll meg a tanuló olvasás közben a szó közepén? Minő módszerrel lehet ezeknek a hibáknak elejét venni?” Imets kanonok ur tñzte ki 20 k. jutalommal. A jutalmat a beérkezett két pályamunka között megosztották. 10—10 koronát nyertek Bakó és Szász Károly. — A harmadik pályatételre nem érkezett be pályamunka. — A következő gyűlésre szóló pályatételeket lapunk egyik közelebbi száma fogja közzétenni.

A gyűlés tárgysorozatának első pontját tevő gyakorlati tanítások kerültek sorra. Matskásy József tanítását írás-olvasásból az I. osztályban sikerültnek mondták ki. — Kopacz Gergely a III. osztályosokkal a hittanból az egyház ismeretét jeleit vette fel. Tanítása kiválóan sikerült, a mit a gyűlés Butyka S. plebános bírálóval együtt elismert.

Az indítványokkal kapcsolatban hangoztatták annak kívánatos voltát, hogy vajha az egyesületbe a középponti és espereskerületi papság egytől-egyig belépő! Nem lehet felgöngy, hogy mikép akadhat még tanító ember is, a ki következetesen távol tartja magát az egyesülettől. Aztán beszéljenek még türelmetlenségéről ellenfeleink! Szeretnők látni, hogy mit szólna egy kir. tanfelügyelő, ha az állami tanító a megyei ált. egyesületből hiányoznék! — A szent gyakorlatokra nézve érdemleges nyilatkozatot egyesületünk tavasszal fog tenni. — A jövő gyűlés helyétül Tövist állapítottuk meg.

Déli 1 óraker az egyesület tagjai közeledre gyűltek egybe; a püspök urnak voltak szivesen látott vendégei. A fehérsztrnál is tovább folyt a d. e. tanulságos eszmecsere és sok szép dikcióban jutott ékes kifejezésre. —

KÜLÖNFÉLEK.

— *Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat választmánya a főgymnasium egyik termében f. hó 27-én d. u. 5 óraker gyűlést tart, melyre a t. tagokat meghívja az elnökség. Tárgy: 1) a számadások megvizsgálása. 2) Az évi rendes közgyűlés idejének megállapítása. 3) Indítványok.*

— **Püspök urunk** f. hó 18-án a d. e. gyorsvonattal Kolozsvárról székhelyére visszaérkezett.

— **Személyzeti.** Püspök urunk Vass Albert szentszéki ülnököt, római bölcsészettudort és teológiai s főgymnasiumi tanárt az erdély-egyházmegyei hittanár-vizsgálóbizottság rendes tagjává nevezte ki. Ezen kitüntetés egyrészt

sok és nagy érdemek elismerését jelezi, másrészt meg újabb és fontos működési körben való munkálkodásra kötelez. Igaz szívből gratulálunk. Ad plurimos annos!

— **Kitüntetés.** Az erdélyrészi s. t. Ferenc-rendi szerzet érdemdús főnöke P. László Polikárp közelebről Esztegar Gergely örmény ezertartású róm. kath. áldozó-papot s a szamosújvári állami főgymnasium hittanárát a rend cónfraterné-évé nevezték ki. Az erről szóló diszokmányt az új confraternek tiszteletére f. hó 17-én a záróban rendezett ebéden ékes szavak kíséretében adta át Salamon Albert házfőnök. Esztegar lelkes, agilis és áldozatokra kész pap- és tanártársunk s a rendnek mostantól fogva még nagyobb jövője lesz.

— **Erszébet ünnepélyek.** F. hó 19-én magyar Szt. Erzsébet ünnepén újabb megnyilatkozott a bálás magyar szív kegyelete s fájó érzülettel gondolt vissza feledhetetlen királynejeára. A katedrálisban az ünnepi nagymisét Majláth G. Károly erdélyi püspök urunk mondta. A templomi ünnepség után az iskolai ünnepélyek következtek. D. e. főgymnasiumunk áldozott a nagy királyné emlékének, Csiky M. tanár volt az ünnepi szónok, d. u. az igralmas nővérek leányiskolája rendezett megható és ezuttal szülkebb körű, családialellegül ünnepélyt. Mindkét helyen megjelent püspök urunk és beszél a szív túlradásával a jószágos királynéről, oktatva és buzdítva Isten s a háza iránt tartozó szeretetre.

— **A gyulafehérvári központi oltáregyesületnek** f. hó 17-én rendezett hangversenye minden tekintetben fényes sikert ért. Az ének, zene, szavaltat gondos előkészületről és kellő képzettségről tanuskodott, Vass dr. felolvasása — lapunkban hozni fogjuk — lebilincselve tartotta az áhitatos hangulatu nagy közönséget. A hangverseny fénypontját azonban a Budapestről városunkba lejött *Dombay-pár* zongorajátékai képezték. Ingeny, a szent ügy iránt való lelkesültségből fáradtak le miközben. Reméljük, hogy ilyen hangversenyekben még lesz részünk. Hálás publikumunk van. Már azon körülmény is eléggé igazolja azt, hogy az összes bevétel — 1 korona belépő díj mellett — csaknem 300 koronát juttatott az oltáregyesület javára.

— **Felhívás*** Magyarország összes tanítóhoz és tanítóegyletehez. A párkányvidéki r. kath. Tanítóegylet a tanítók s különösen a kántor-tanítók nyugdíjértelme ügyében országos mozgalmat indít. E mozgalom részeseivé kívánja tenni Magyarországon összes tanítóegyleteit aáltal, hogy teljesen elkészített, csak kitöltésre és aláírásra váro memorandumokat küld az egyletek elnökeihez, kik azokat a gyűlések megtartása után illetékes helyeikre — nevezetesen Magyarországon Hercegprímásához, az összes országgyűlési képviselők útján a parlamenthez s a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez — felterjesztani kegyesek lesznek. Ennek kapcsán előre felhívunk minden tanítót, legyenek résen! Ne hagyják e mozgalmat nemtörődömségükkel meghiusulni! Saját magunk és családunk jobb jövőjéről van itt szó. Ha összetartunk, győzni fogunk. Jól megérelt követeléseink a memorandum ezen alábbi öt pontjában foglalattik: 1. Mondja ki a törvény, hogy minden tanító birjon egyenlő nyugdíjjal egyenlő szolgálati idő után. Főmaradhatua a tanítóknak azon joga, hogy megfelelő több befizetéssel egyes tanítók nagyobb nyugdíjösszeget biztosíthassanak maguknak, — mint az az eredeti első nyugdíj törvényben is meg volt engedve. Ha pedig ez nem volna keresztülvihető, akkor 2. ha már a tanító kántori javadalma miatt nem juthat a tanítói fizetés kiegészítéséhez, úgy méltányos és igazságos csak akkor lesz az eljárás, ha kántori jövedelme viszont betudódik a nyugdíj jogosultságánál is. 3. A földjavadalomnál ne a kataszteri jövedelem szolgáljon zsinórmértékül, hanem a tényleges jövedelem, mint az a papi kongrua céljából eszközölt földjövdelem számításánál történt. 4. A kántortanítói nyugdíjkérdés megoldása körül nehézségeket lényegesen megkönnyítené az, ha a kántortanítói javadalmasához tartozó földek mind főtanítói jelleggel ruház-

tatnának fel, azonban a földekre bekebelezett azon kötelezettséggel, hogy a főtanító tartozék a kath. egyház kántori teendőit is teljesíteni. 5. A tanítók szolgálati ideje 35 évre redukáltassék. A kétezerényi memorandum már is készülőben van s legközelebb szét fog küldetni. — Fei tehát kártársaink, ne csüggedjünk! Legyünk résen! s akkor: „Lez, meg egyszer ünnep e világon!” Isten velünk! A Párkányvidéki róm. kath. tanítóegylet tagjai.

— **A csiksomlyói róm. kath. tanítóképző intézet** ifjusága zeneszertárának kiegészítése céljából 1901. évi november hó 23-án (szombaton) a gyakorló iskola dísztermében hangversenyt rendezett.

— **Kőrelem.** „Alulírottak mint a zernesti róm. kath. filia képviselői bizalomteljesen fordulnak a nemesszivi közönséghez azon alázatos kéressel, hogy e szegény hitközséget egy felépítendő templom költségeinek fedezésében bármily csekély összeg által is jóindulatulag is támogatni kegyeskednek. Hitközségünk nagyrészen szegény szelvény gyármunkásokból áll, kik anyagi helyzetüket tekintve saját erejükből képtelenek egy Isten-házának felépítésére, hol az édes anyai nyelven hallhatják Isten igéjét, keresztelhetik gyermekeiket s részesülhetnek a szentségeken; hol hátaltel szível áldhatják a veit jótéteményekért menyei Atyjukat, s hol egyntal vigaszt lelhetnek az élet kí/delmeiben, erőt a kitartásra! Nemcsak hazafiai, hanem kulturális szempontból is nagy szükségünk van e határszéli román községben egy templomra; a nemzet gyermekeit a hazának megtartani, a teljes elzüllesztől a forrongó szocialis eszméktől megóvni! Azért visszatelintve ama számos tiszteletreméltó emlékre, a legnagyobb székesegyházaktól a legkisebb kápolnáig, melyek mind-mind az öök Isten dicsőségéé iránti kegyeletét, önfeláldozását hirdetik, bizunk erősen Isten után, hogy ez alázatos kérelmünk nem fog eredménytelenül elhangzani, hogy a dicső elődök kegyelete é Isten háza iránti buzgósgáa nem halt ki a jószivi unokák keblében, hanem mindenki tehetsége szerint hozzájárul e templom építéséhez s az által Isten nagyobb dicsőségének terjesztéséhez! Felnöttek! adakozatok a Zernesten építendő „Jézus Szentséges Szívének” templomára. Gyermekek! járuljatok hozzá filléroitekkel, hogy a zernesti szegény gyermekek is oly boldogok lehessenek mint ti: saját templomukban imádhadni a jó Istent! — Adakozatok mindnyájan Isten iránti szeretetből; ö nem fogja jutalom nélkül hagyni szent háza iránti buzgósgátokat, hanem igérete szerint mindent bőségesen megfizet vektek. — Ljubinkovic Sándor t. é. b. pénztáros. Melczér Károly lelkész. Lang Ernő igargató templom. ép. bizt. elnök.” Ezen kérelmet a nemes szivek jóindulatába és áldozatkészségébe a magunk részéről is a legmelegebben ajánljuk. Az adományok a r. k. lelkész hivatalnak *Törösvár* (Brassó m.) küldendők. Bis dat, qui cito dat, ez esetben csakugyan, mivel a gyjtési engedély f. é. december hó 31-én lejár.

— **Két protestáns lelkész megtérése.** Londonból írják az „Augsb. Postz.”-nak, hogy néhány hét előtt bosszu buzgó tanulás és imádkozás után ismét két protestáns lelkész tért vissza a kath. egyház kebelébe, u. m. rev. Mac Roysd, habár atyja örökségből való kitagadással sújtotta, és rev. John Charleson. Az előbbi az angol episcopalis állami egyház, az utóbbi a skót presbyterialis állami egyház tagja volt.

— **Oltáregyesületi hírek.** „In aliquibus ecclesiis sericeae cortinae intus post ostium appenduntur.”

Mindjárt a tabernakulum elején az ajtó mögött van ez a selyem (teher szinli!) függ ny; kis rudon függ sárga réz karikák segítségével s így jobbra, balra toltathó, „hae non praescribuntur, nec prohibentur, recte tamen adhibendae videntur, ut tabernaculum interius eo magis a pulvere defendatur”. ... a praktikus haszna tehát az, hogy a port nem engedi behatolni az oltárszekrénybe.

„Oporet ut . . . sit vacuum ab omni alia re”. Nincs ott helye a szent olajoknak, ereklyéknek, purificatoriumnak (mit az áldozató kehely alájára szoknak kötni); a kimosásra való kis edénynek. Egy dunántuli községben történt.

*) Kérjük lapírárainkat e cikk szives átvételére.

a sekrestye kulcsot ellopták. A plébános a betöréstől félve a kelyheket s egyéb értékes dolgokat berakta a tabernakulumba.

„*Debet esse clausum . . . instructum sera solida, cujus duae sint claves.*” Legyen a zár erős — wertheim zár — könnyen kezelhető, ne csikorogjon s a zárhoz a kellemetlenségek elkerülése végett legyen két kulcs „*quae (claves) nullatenus ad tabernaculum, aut in loco aperto sunt relinquendae.*”

Nem szabad a zárban hagyni a kulcsot, vagy a kánontábla mögé tenni; számtalan szomorú eset mutatja, hogy ez által a betörők munkája nagyon meg van könnyítve. Be kell vinni a sekrestyébe s ott elzárt helyen kell tartani.

„*Convenit, ut claves auro vel argento sint obductae.*” Ne legyen a kulcs rozsdás, hanem legyen beárazozva vagy ezüstözve. Készíttessünk a kulcs számára bársony vagy selyem béllésű tokot.

A tabernakulum alján legyen tiszta, megáldott s csak e célra készített — mundum, benedictum, huic tantum usui destinatum — korporale. A korporale helyett pallát is alkalmazhatunk.

Egy helyről nyílt kérelmet kaptunk, hogy továbbra is tárgyaljunk praktikus, olt. egyesületet érdeklő kérdéseket, s így lassacskán egyöntetű eljárásra szokunk. Legyenek kegyesek az oltáregyesületi igazgató urak kéréseit, kérdéseiket bekteldeni, esetleg praktikus dolgokat ajánlani; szívesen lesz rá megadva a felelet.

„Következő kérdés küldetett be: „Mivel sokak részéről ballottam kételkedést arra nézve, vajjon a Cantata Roratek, mint votiv misék bármely, szándékra mondhatók-e? kérek erre nézve határozott választ.”

Felelet: Missae votivae ad qualemcumque intentionem applicari possunt (Klinda).

Gyergyó-Szárhegyen nagy lelkesedés között megalakult az oltáregyesület.

Marosújvárad id. Vlár Péter az egyesület céljaira 2 koronát küldött be.

Oltáregyesületünk buzgó tagjai megkezdették a fehérneműek szabását s varrását.

Az oltáregyesületek ft. igazgatói szíveskedjenek jelezni már most, vajjon mire van szükségük; hogy a kért tárgyakat részint megcsinálhassuk vagy beszerzeshessük; most elegendő ezt egyszerű levélben megírni, nem szükséges kérvény.

Az oltáregyleti jelvényeket ismételtelen ajánlom (Budapest IV. Vezs Frigyes Kálvin tér 3.) mivel 10 ezer darabig a kereskedőt biztosítottam. Ha nem fogy el, rám szakad az egész.

A múltkorai kimutatásban hiba esett; amennyiben Zalathán a tagok száma nem 2, hanem — a névsort meg nem kapván kérdőjel (?) teendő a 2 helyébe.

— **Nyilvános köszönet.** Torján, múlt hónap 26-án Gidófalvy Gergely nagyszabeni prépost-plébános ur védnöksége és Báró Apór Jánosné ő méltósága enölklete mellett az unjonnan felállítandó oltár javára másorral egybekötött estély rendeztetett. A minden részletében, erkölcsileg és anyagilag is sikerült mulatság mintegy 106 koronát jövedelmezett a szt. célra. Hálás köszönettel nyugtázom a felülfizetéseket a „Közművelődés” hasábján, a mint következők: Gidófalvy Gergely prépost-plébános 20 kor., Kiss Gusztáv t. kanonok, igazgató 2 kor., Molnár Józsiás orszgy. képviselő 5 kor., Kőnczey Miklósné (K.-Szt.-Lélek) 6 kor. 40 fill., Jancsó Géza (K.-Vásárhely) 5 kor., Hassák Vidor (K.-Vásárhely) 4 kor., Tóth Kálmán (Nagy-Szeben) 4 kor., Bálint László (Bereck), 2 kor., Vajna Domokos 4 kor., Balázs F. 3 kor. 60 fill., Imecs János 1 kor., Pál Péter (K.-Szt.-Lélek) 1 kor., Gidófalvy Béla (Szotyor) 1 kor. 40 fill., Márton Ilona 2 kor., Bernáld Elek 2 kor. 20 fill., Bodó Althető 2 kor., Balázs Károly 80 fill., Tunyogi Csapó Endre 1 kor. 40 fill., Kolumbán Kata 40 fill., Fogarasi Mihály 40 fill., Kőnczey István 40 fill., Szörcey Bandi 40 fill., Mike Benedek 40 fill., Jankó Jenő 40 fill., Vertán Hugó 40 fill., Berczeli Ödöné 40 fill., Bernáld György 40 fill. — De legyen nála nyilvánítva

e helyen is az estély fáradszatlan kezdeményezőjének, Báró Apór Jánosné ő méltóságának, legyen köszönet és elismerés a szereplőknek és a szorgalmas rendező bizottságuk szíves közreműködésükért. Torján, 1901. nov. 10. Balázs Ferenc plébános.

— **Kérelem a tisztelendő Papsághoz.** Szeretném mindazt összegyűjteni, ami hazánkban a bold. Szűz tiszteletére vonatkozik. Ez okból Szűz Mária nevében azon kérelemmel fordulok a Főtitelendő Urakhoz, kegyeskedjenek csekélységgel közölni mindazt, ami plébániájokon ugy a múltból, mint a jelenből Szűz Mária tiszteletére vonatkozik. A multat illetőleg sok esetben a Visitatio Canonica ad felvilágosítást. Ily adatok volnának: Szűz Mária templom, kápolna, oltár, kép v. szobor, esetleg a helységben v. a határban. Mely évből valók ezek, s kinek az adományából? Van-e Mária-Társulat, milyen, mely évben alakult, s hány tagot számlál? Ha a szobor feliát van, ennek közlését is mely tisztelettel kérem. Nos cum prole pia benedicat Virgo Maria! Alsó-Hícsó, 1901. postabélyeg kelte. (Trencsén megye.) Kiváló tisztelettel Krasznaynszky János, segédlelkész.

— **Halálozás.** Részvételt vettük és közöljük a következő gyászjelentést: Özv. Elthes Jakabné szül. vajkai és keresztli Molnár Irma, valamint gyermekei Elthes Zoltán és Gyula, Elthes Zsigmond és családja és számos rokon nevében megírt szívvel jelentik, hogy a szerető férj, a legjobb apa és unokatestvér csik-tusnádi Elthes Jakab Csikszereda rendezett tanácsú város polgármestere, folyó évi november 20-án reggel 6 órakor, életének 64-ik évében, 4 napi szenvedés után csendesen elhunyt. A kiszendett hilt tetemei tolyó évi november hó 22-én délután 3 órakor fogtak lakásáról a csikszeredai róm. kath. temetőbe örök nyugalomra kikisírtetni. Lelkéért az engesztelő szentmise november 23-án délelőtt 9 órakor fog a helybeli róm. kath. templomban az Egek Urának bemutatatni. Legyen áldott emléke! Csikszereda, 1901. év november hó 20-án.

I R O D A L O M.

* **A Mária-kép.** Elbeszélés. Irta Boul M. Fordította Sziklay János dr. Kiadja a Szent-István-Társulat. A Cs. ládi Regénytár 14. kötete. Budapest, Stephanaem. 1901. Ára csinos angol vászonkötésben egy korona. Boul kedves elbeszélését nyújtja a Családi Regénytár 14. kötete, melyet élvezettel fog olvasni mindenki. Az elbeszélés tárgya a modern művész-világból van véve s a művészet fölkapott irányzatával, a verizmussal foglalkozik. A történet főhőse egy müncheni festő, a ki ideális rajongással csárog a verizmus művészeti dogmáján. A műnchei i képiállításon óriási sikert arat nagyszabású festményével, melyet a verizmus szabályai szerint festett meg megkapó élethűséggel. Mindenki tapsol a művésznek, de ezt jobban érdekli egy kis leányka kritikája, a ki iránt némi vonzalommal viseltetik s hogy e kritika tárgyilagos legyen, eltitkolja előtte, hogy ő e festmény alkotója. e fenkölt lelkű leányka kritikája lesújtó a nagy festményről s általában a verizmusról s a beszédes ajku kritikus a Madonnára, a művészet eszményére irányítja a festő figyelmét. A művészt bántja a kritika s minthogy titkolózással által magának kellemetlen helyzetet teremtett a leánykával szemben, vasuttra ül, hogy Rómába utazzék. Útközben vizáradás folytán akadályozva van a továbbutazásban s Brixen közelében, Tirol mély völgyében kóborol. Itt összetalálkozik egy tirolai paraszttal, a ki megkéri a piktort, hogy fessen neki két elhunyt fia emlékére emlékképet. A festő elmegy a paraszthoz a kép megfestésére, mely egy gyönyörű Madonna lesz. Ez az epizód, a festő megismerkedése a tirolai paraszttal s az ő házában való tartózkodása, az elbeszélésnek valóságos gyöngye. A tirolai nép naiv egyszerűségének, mélyeséges hitéletének oly eleven s megragadó rajzolója, hogy nem olvashatjuk meghatottság nélkül. Oly szép ez az

epizód, hogy könnyen meghoecájuk a szerzőnek az elbe zélés egysége ellen elkövetett hibáját, melylyel az epizódot hosszabbra szötte magánál a főcselekménynél. A művészi visszatérve kirándulásából, elnyeri a kedves leánya kezét, kinek kritikája új irányt, új világot fedett föl lelke előtt s kinek oldalán most már az igazi művészet magaslataira emelkedik. — Boul elbeszélése olyan, hogy bátran adható a szerdültebb ifjúság kezébe is, helyet foglalhat nemcsak a családok asztalán, hanem minden ifjúsági könyvtárban is. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/b.

* **Nemzeti Ideál.** Egy könyvet adtak ki a keresztény egyetemi hallgatók. Tübbe mártották aranytollukat, az igaz, a hamisítatlan hazaszeretetet tüzebe, kik ezt írták. Pedig ezren írták, telvük hévvel, lelkesedéssel. Ezren, kiket nem tévesztettek meg tres frázisok, léha jelszavak, kiket nem vakított meg a század villanyos ragyogása, mert tisztán látják a romlást, mely a tetszetős takaró alatt lappang. Nem usznak az árral, van erejük az ellentállásra, van akaratuk a cselekvésre. A merkantilizmus világpolgárságát nem vette be a vértük, — bennük magyar vér lüktet, mely szereti a hazai földet és azért felzokog szívök, midőn „testünköt, lelkünköt idegen sehonniaiak gyűjtenek maguknak vagyon: pénzt, földet, befolyást és nemzet sorsát intéző hatalmat.“ Az I. fejezet egy velőtrázó kesergő a sivár jelen felett. Siratják az elveszett boldogságát nemzetüknek, melyet hitében, erkölcesében egyaránt megemléyezett a liberalizmus. Hiába zengik dicséretét a hatalmasokat támogató és hatalmasoktól támogatott, a nemzet adófilléreibeitl százezrekkel szubvencionált szellemi szervek, — csak igaz marad, hogy nem boldog a magyar! Felvilágosodottsággal áltatják, pedig csak becsületes hitétől fosztják meg. Anyagi jóléttel hitgetik, pedig koldustarisznyát aggatnak a nyakába. Szabadságot hangoztatnak, pedig bilincsbe vertek egyenlőségét és testvériségét hirdetnek, pedig kasztoikat teremtenek és gyűlöletet vetnek el mindenfelé. — De az ezrek nem esnek kétségbe! A szomorú jelenben ők egy szebb jövőről álmodnak, melynek körvonalait a II. fejezetben leírják. Álom ez, de valóság lesz! Nagy célokat tűznek ki maguknak, de nagy az akaraterejük is, nagy és szilárd az elhatározásuk az elkereszténytelenedett magyar társadalom megmentéséért épp oly szent lelkesedéssel küzdeni, mint hajdan apáink a berces bazzáért. Lelkesen fújják a tárogatót, csatára tüzelik az egész nemzetet! meghívják a haza bölceit, felszólítják a ker. civilizáció minden hívét, bármely polcán álljon a társadalomnak; érees hanggal felrázzák az alvó fiataliságot és végre segítségül hívják a magyar bölgyeket, anyáikat és nőtestvéreiket, „kiknek szent és tiszta arcát, szeliden tanító szavait, hibáink miatt ejtett könyveiknek emlékezetét — lelke mélyébe zárva őri a gyermek, az ifju, a nehez munkában görnyedő férfi.“ Mindeokt szolitanak, senkinek sem szabad hiányoznia e dicső táborból, mely felett „az Istenanya, a legtisztább nő eszményképé“vel díszített Máriás zárló leng, fennen hirdetve, „hogy Magyarországon keresztény ország!“ Moudhatjuk, rég nem érzett lelki örömmel olvastuk e tartalmas, őszinte, nyílt szavu fuzetkét. Vigaszt és bizalmat merítettünk belőle, mert minden sora egy-egy hatalmas vétőkiáltás a nemzet erejét féreg módjára örlő liberalizmus ellen és a szabadságot tesz másrészt arról a kétségtelenül örvendetes tényállásról, hogy vannak még tiszta elmék, melyeket nem homályosított el az érzékiség mámorra, — hogy vannak még erős jellemek, kiket „gáncs, gyalázás, piszkos rágalom nem rettent, támadás le nem tör, dicséret meg nem szédit.“ Azok az ezrek, kik e füzet szerzőinek vallják magukat, valóban rászolgáltak az öndicséretre! Rajta hát, fiatal véreink! Csatára fel és ne oszlogdjetek! Milliök veletek együtt éreznek rang- és körülönkség nélkül. Szent a cél, a melyért küzdünk: „az ujra életi, a régi, a krisztusi erkölcsök és elvek erősségén megdönthetetlen, független és boldog magyar haza.“ Szándékunk ragyogó tisztaasága szét fogja oszlatni az elfogultság ködét, mely a ker. magyar társadalom nagy részét még beburkolja, — meg fogja törni a rosszakarát minden

akadályait, melyeket a fuldokló sehonnaiság törekvéseink elé gördít! A „Nemzeti ideál“ a postaköltség beküldése után ingyen kapható Nagy József joghallgatónál, Budapest, Váci-utca 57. földszint 4.

* Karácsonyra föltétlenül megjelenik és alulirotnál mint igen alkalmas ajándékkönyv megrendelhető: **Két elbeszélés a római egyház első századaiból.** (Koszoru és korona. — A számbólzettek.) Ez elbeszélések kitűnő írója Dr. de Waal Antal, praelatus, a római „Collegio Pio di Campo-santo dei Teutonici“ igazgatója, ki az örök városban immár több mint harminc éve kutatja szakadatlanul a keresztény őskor emlékeit. Eközben szerzett tapasztalatai képeaitük tökéletesen arra, hogy ez elbeszéléseiben az egyéneket, helyeket és eseményeket egyaránt a legtalálabb színekkel rajzolja. Minden egyes elbeszéléseinek nemcsak a magva történeti, hanem a fő személyek is mind történeti egyéniségek, kiknek életét teljes hűséggel állítja elénk, valamint a kor is, a melyben éltek, és a színhelyet, a hajdani Rómát, a tudományok és művészetek virágzó korában. Az elbeszélésekhez függelék-ként csatolt jegyzetekben külön is érdekes magyarázatokat ad az első keresztények hitéről és erkölceiről, a régi rómaiak polgári és állami intézményeiről és viszonyairól, az ó-kor szent és profán emlékeiről, ugy, hogy vonzó előadásban, tanulságosan mutatja be egyszerre a keresztény és a klasszikus ó-kort. Megjegyzem, hogy e két elbeszélés 1897., illetőleg 1899-ben már megjelent a „Havi Közöny“ Tárcarovatában. Ez újabb, könyves kiadás azért határoztam el, mert számosan sürgették, és meit meggyőződésem, hogy azt a feluolteknék és a szerdültebb mindkét nembeli ifjúságnak tiszta katolikus szellemű és igazán gyönyörködtetve oktató olvasmányul a legőszintűbbben ajánlhatom. A csinos kötetnyi mű ára füzve 2 kor. 40 fillér (4 sacr.), kötve 3 korona (5 sacrum), mely őszajgért megjelenése után, okvetetlenül még karácsony előtt, bérmentve küldöm. Nagyon kérem az előfizetni számdékozónak melőbbi szives jelentkezését, legelőszertűben levelezőlapon vagy postautalványon az alulirt névre. — Intenútiókat kívánatra mindjárt jelölhetek. Temesvári (seminarium,) 1901. október hónap. Kiváló tisztelettel Patzner István, áldozár, főgymr. tanár, a „Szent-István Társulat“ Tud. és Irod. osztályának tagja. Színtén válam kaphatók és kívánatra az intenútiók egyidejű assignálásával, azonnal megküldetnek a következő általánosan kedvelt ajándékkönyvek: 1. Bátran és Híven. Egy gárdatiszt emlékiratai XVI. Lajos sávjai ezredéből. Történeti regény. Két kötet, 572 lap. Ara füzve 5 korona, egy diszes vászonkötésben 6 korona. 2. A Woxindoni Csodavirág. Történeti regény Stuart Mária utolsó évéből. Két kötet, 527 lap. Ara füzve 5 korona, egy diszes vászonkötésben 6 korona. A ft. papságnak mindkét művet erga sacra is küldhetem, és pedig füzve mindegyik mű 9 sacr., kötve mindegyik külön 11 sacr. Alkalmas ajándékkönyv „Nagyobb és kisebb Műfordítások“ című kiadványom is. 239 lap. Ara füzve (kötött példány ebből a műből nincs) 3 korona (5 sacr.) Nevelő- és tanítványok vezetőinek mind e műveket különösen ajánlhatom.

* **A régi Buda és Pest művészeite a középkorban.** Irta Divald Kornél. Budapest, 1901. 8-rét. Szent-István-Társulat kiadása. Ara 1 korona 60 fillér. Divald neve a műtörténelem kedvelői előtt nem ismeretlen többé. Művésztörténeti korrajzok címen nem régen jelent meg kétkötetes munkája, a melyen kívül a kritika Felsőmagyarországi reneszánsz építészet című könyvét is kedvezően fogadta. Jelen munkája mai fővárosunk elpusztult, művészi becsű épületeinek helyét és mivoltát határozza meg a rendelkezésre álló történeti adatok alapján. A régi Buda és Pest meglevő emlékeinek pedig nagy tudással és a tárgy iránt tanusított szeretettel egybegyűjtött történetét tárgyalja. Részletesen foglalkozik Buda és Pest, valamint a közvetlen közelében elterült falvak középkori templomainak helyével és történetével. A pesti Boldogasszony-templomról szólván, fölemlíti, hogy az a tatárpusztítás után sokáig állott romjaiban. — A mai barokk-rész helyén állott bármás hajót a most is meglevő gót-stíli

szentélyvel egyidőben emelték. Majd bővebben tárgyalja a Margitszigeten volt épületek történetét és igyekszik a sziget történetével foglalkozók szétágazó véleményeiből az igaz utat megállapítani. O-Buda középkori templomainak ismertetése mellett kiváló gondot fordít a városrész hanyatlásának okait és a mostani Buda fejlődését tárgyaló részre. Divald műveiből közel negyven monumentális épületről szerzünk tudomást, melyek székesfővárosunk mai jobbparti részében állottak. — Ez épületek bizonyosságát tesznek arról, hogy a tatárjárásból kezdve Zsigmondig oly művészi tevékenység volt hazánk fővárosában, a milyent Európa alig egynehány fővárosa képes fölmutatni. — A szerző könyvének IV. részében Buda vára és külvárosainak egyházi építészetét tárgyalja Zsigmond koráig. Királyaink által adományozott szabadalmak révén kereskedelmi főhelyé válik Buda és Zsigmond korában politikai szempontból is hazánk fővárosává lesz. A Mátyás, jobban mondva Nagyboldogasszony-templom tárgyalásánál kétségre vonja annak lehetőségét, hogy a XIII. században épült templom a XIV. század folyamán csarnoktemplommá alakították át; mivel okmányokkal is kimutatható, hogy már eredetileg csarnoktemplomnak épült. Szorgalmasan egybegyűjtötte szerzőnk azokat az adatokat is, a melyek az általa tárgyalt templomok belső felszereléséről ránk maradtak. Ha ez az adat kevés is, a régi Buda és Pest művészetének legalább negatív képét elég részletesen tárják elénk, ép azért a munka ép oly joggal tarthat számot a történelem, mint a műtörténet kedvelőinek az érdeklődésére. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28. szám.

* **Epen most jelent meg.** Nagy Béla kir. tanfelügyelőségi töltnök által az iskolaszeki és gondnoksági elnökök, tanítók, és ovonők és végül az iskolafentartók tájékoztatója. E füzetkében nagyon bőven, érthetően és teljesen utbaigazítóan mintákkal van leírva az ügyes-bajos dolgok legjelentősebbje egy, hogy ez ügyekben nem kell sem a kir. Tanfelügyelőséghez, sem máshoz fordulni tanácsért. Tartalmaz bő leírást korpótlék fedezésére, tanítói fizetés kiegészítésére, gazd. ism. iskolai tanító fizetésének tiszteletdíjára szükséges államegylet elnyeréséről, nyugdíjintézetbe felvételéről, nyugdíjazásért, özvegyi és árva gyámpénz folyósításáért beadandó kérvény felszereléséről és teljes eljárásáról. Közül utbaigazítást az államegyletek felvételéről, kizetéséről és elszán olá-sáról, mindezekről minták is vannak benne, szól továbbá nyugdíj felemeléséről, tanító személyváltozásáról, államosítás-ról, állami tanítók költségjegyéről mintával, ülési jegyző-könyvek szerkesztéséről stb. stb. Mindezek dacára ára csak 50 fillér. Kapható a kiadónál: Arva J. könyvkereskedésében Szegzárdon, valamint a hazai jobb könyvkereskedéseknél.

* **Irodalmi jelentés a Boldog ember inge c. műről.** (Tarka képek egy konvertita életéből.) Irta Bárd Lúttvitz Mária Arthur, fordította az esztergomi papnövényedékek magyar egyházirodalmi iskolája. Kévs könyv díszekedhetik ily bizarr és szelleműs címmel: „Boldog ember inge”. Oly ritka ez a cím, mint maga az az ing. A boldogságról könyvtárakat írtak már össze, de a boldogság — az senkisen férközött még oly közel, hogy a boldog ember inget már kiszabta és megvarrta volna. S ha az ing megvan, kerül bele ember is, s az boldog ember lesz. Nem csoda tehát, hogy a „Boldog ember inge” kapós. Sok ezer példányban fogyott már el s ez idő szerint a németek a boldog ember ingéhez már nem is férhetnek: a német ingek teljesen elfogytak. De nemcsak kapós a megkapó cím miatt a „Boldog ember inge”, hanem szelleműs és csodálatos alkotmány is. Európai műveltségű ember írja, a legfelső 10,000 közül való, ki a párisi szalonok parketjén járt. Hamburgban nyaralt s Biaritzban telelt, Monte-Carlóban játszott, ki ismeri a világot s azért írhat róla így,

így, ily fölénnyel, ily fölülmelkedettséggel s ily — szá-nal-mal-mal. Szegény az ő szemében a tarka, parfümös világ, bines egy ingre való vászna. abból a vászonból, melyből a boldog ember inget megvarrhatnák. Pedig ő mindig s minden-tit ezt a vásznat kereste, életet kerestett, mely boldogít s meg is találta. — A mit talált, s azt, hogy miképp találta, azt adja itt elő. Beszél történeteket, tapasztalatokat; élénk tár igaz, közvetlen benyomások, valódi meleg érzelmeket, s ezekből kiszívódik az az ing, mely már nemcsak ing, hanem vért, a hívó lélek vértje. Az ingből vért lett s a bizarr című könyvből apologia lett, mely nem fejtegetésekből s tézisek-ből áll, hanem tényekből. S ez hatalmas néme az apologiák-nak; apologia, melyet nem a tudomány, de az élet szaval el. Hiába, ez a leghatalmasabb szó! A csinosan kiállított könyv ára díszes vászonkötésben 2 kor. 20 fillér, füze 1 kor. 60 fillér. Esztergom, 1901. november havában. A magyar egyházirodalmi iskola ez évi tagjai. Az iskola kiadásában még a következő művek kaphatók: 1. Kis világ. Költmények, elbeszélések, értekezések az iskola tagjaitól. Ara művészi illusztrációkkal vászonkötésben 2 kor. 60 fill, füze 2 kor. 2. Ravensrock. Elbeszélés. Ara füze 1 kor. A költői példányok már elfogytak. 3. Egy fehér Afrikában. Elbeszélés. Csak füze kapható 1 koronáért. 4. Ormaika. Elbeszélés az indiánok életéből. Második kiadás. Ara kötte 1 kor. 40 fill., füze 1 kor. 5. Gyakorlati oktatások kezdő lelkiatyák és bitelemzők számára. Salvatori-tól. Ara kötte 1 kor. 40 fill., füze 1 kor. 6. A pap az oltárnál. Irta Chaignon. Második kiadás, imakönyv alak. Ara díszes vászonkötésben 2 kor. 80 fill., füze 2 kor. 7. Merton Ada. Ifjusági elbeszélés. Irta P. Finn. Ara kötte 1 kor. 60 fill., füze 1 kor. 8. Lightfoot Claude. Ifjusági elbeszélés. Irta P. Finn. Ara kötte 2 kor., füze 1 kor. 40 fill.

Pályázatok.

A nagyszabeni kath. Terézvárház elemi iskolájánál megüresedett egyik tanítói állásra pályázat hirdettetik. A kinevezett tanítónak kötelessége az egyik osztályt vezetni és a gymnasiumi növendékeket a vonós hangszerekben oktatni. Fizetése: 1000 korona törzsfizetés, 5 éves fizetési korpótlék, a gymnasiumi növendékek zenetanításáért 240 korona jutalom-díj, továbbá három szobából, konyhából, pincéből álló lakás és kert.

Az állást elnyerni óhajtok kellően felszerelt és zenetanítói képességüket igazoló folyamódványaikat, erdélyi Püspök ur ö Méltóságához intézve f. é. december 4-ig alólírott igazgatóságához küldjék be.

A nagyszabeni kath. Terézvárház igazgatósága.

— Az újvinci (Alsófehér m. posta Alvinc) róm. kath. kán-tortanító állásra pályázat nyitattik. Javadalma: 2 szobas szép lakás, konyha, kamra, pince, istálló; ¹/₂ holdas kert értéke 60 kor., 12 kat. hold szántóföld adómentes bérértéke 320 kor., ¹/₂ hold kászáló értéke 20 kor. 400 ööl szőlőnek való föld értéke 3 kor., adóhivatából 410 kor., azonkívül a közönség megtakarított tőkéből 4 és fél éven át 100 kor., 3 öl fa behordva, melyből a tanterem is futtendő; irodai általány és favágatásért 13 kor. 60 fill. Stola 20 kor. összesen 946 kor. 60 fill. A pályázati kérvények az újvinci róm. kath. iskola-székre címezve Pucher Anaklét alvinci lelkészhez december 7-dikéig benyújtandók. Okleveles tanítónk is elfogadtatnak, az állás azonnal eltolgalandó. Tannyelv magyar. Az iskola-szék megbízásából: *Mayer János*, isk. gondnok.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamal Ágost.**

Szerkesztőtársak: **Eröss József, Péter János dr., Szilveszter Ferenc dr., Wagner Sandor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.